

Kronika Země

ŘÁD nastává, když řád FUNGUJE!

Maltézský rytíř č. 1 pro Česko. Tím je emeritní velkopřevor Karel Eduard kníže Paar – muž, který zasvětil život pomoci druhým...

Rytířské řády nejsou zapadlé v minulosti. Mnohé fungují dál, jen o sobě nedávají vědět, necítí potřebu ukazovat se na veřejnosti. To nikdy nebyl a není ani dnes jejich cíl. Ale ne všichni, kdo se označují jako rytíři, těmi pravými jsou. Návaznost na dlouholeté tradice mají jen někteří...

V Česku nyní působí čtyři pravé rytířské řády s letitou tradicí, akceptované církví či panovnickými rody. Současně se vyvíjejí nově, často svérázně, založené především jako občanská sdružení.

► PROČ VŮBEC?

Johanité, němečtí rytíři, ilumináti, křížovníci s červenou hvězdou... Ta označení – byť známá – dýchají trochu

tajemnem a své okolí magnetizují. Důvod je prostý: málo se o nich učí a ví. Když se objeví u kostela jejich členové ve slavnostních dlouhých pláštích, zdobených osmihratými kříži, je údiv lidí o to větší.

Rytířské církevní řády začaly vznikat v době křížových válek koncem 11. a ve 12. století. Nejvíce v Palestině a na Pyrenejském poloostrově. Původně šlo o řeholní společenstva – rytíři byli zároveň mnichy – a tudíž

řády měly i obrovský význam duchovní. Jejich posláním byla především péče o nemocné, poutníky, ochrana stezek apod. Samozřejmě, co řád, to rituál a zvyk, svěbytný mnišský slib a dodržování povinností. S koncem křížových vyprav mnoho rytířských řádů zaniklo (třeba kvůli neshodám se světským panovníkem i Svatým stolicem). Některé ale vydržely – ať už v podobě původní, nebo různých odnoží.

Suverénní vojenský hospitální řád sv. Jana v Jeruzalémě, na Rhodu a na Maltě (tzv. maltézští rytíři či johanité)

Jeho počátky sahají do 11. století a Svaté země... Rehole řádu johanitů, potvrzená r. 1137, obsahovala prvky benediktinské i augustiniánské rehole: slib chudoby, celibátu, poslušnosti, povinnosti ochraňovat věčci, pomáhat potřebným a bránit Jeruzalém před muslimy (řád byl znám pod názvy johanité, špitálníci, svatojánská rytíř, hospitální sv. Jana, řád sv. Jana). Během fungování na ostrově Rhodos vešli ve známost jako rhodští rytíři, označení maltézští získali po přesídlení centra řádu na ostrov Malta, který jim byl věnován r. 1530. Dnes je sídlo řádu v Římě.

CHARAKTER: dříve byl maltézskými rytíři jen šlechtici, dnes je kládem důraz na šlechtetnost duše člena – ne na titul. V ČR funguje výrazně Maltézská pomoc (obecně prospěšná společnost) zřízená českým Velkopřevor-

Řád maltézských rytířů přijímá nové členy

HESLO: OCHRANA VÍRY A SLUŽBA CHUDÝM

stvem Suverénního řádu maltézských rytířů. To je také zřizovatelem Gymnázia ve Skutči, ZŠ v Kladně nebo Vyšší odborné školy zdravotnické v pražské Ječné ulici.

POSŁÁNÍ: v návaznosti na historické poslání pomáhat nemocným, chudým a znevýhodněným osobám, působí dnes maltézský řád ve 120 zemích. Programy zahrnují zdravotní, sociální i humanitární pomoc v případě ozbrojených konfliktů i přírodních katastrof, pomoc pro seniory, zdravotně postižené

a děti v nouzi, poskytování školení první pomoci, podporu pro uprchlíky bez ohledu na rasu, původ a náboženství.

ČLENSTVÍ: možnost vstupu do řádu je vymezena věkem (20 let), složením vstupního členského příspěvku, nepřímým katolickým vyznáním a vykázaním užitečné humanitární činnosti ve prospěch řádu. Členové se po složení slibu stávají profesními bratry. Dělí se na profesní rytíře (celibátní laici, z nichž je volen velmistr, velkopřevor, převor, komtuř, kteří musí být šlechtického původu) a profesní kaplany (duchovní). Druhou třídou tvoří obediční rytíři, skládající nižší slib poslušnosti a křesťanského života. Mohou být ženatí a vykonávat funkce řádových delegátů a regentů. Třetí jsou řádoví členové, vázaní povinností pomáhat poslání řádu. Řád se opírá o 13 500 členů, o 80 000 školených dobrovolníků a 25 000 zaměstnanců (vesměs zdravotnických pracovníků).

Řád sv. Lazara Jeruzalémského

Mezinárodní katolický rytířský řád, od dob křížáckých válek působil pod ochranou královského domu Francie. Světská ochrana zaručuje historickou kontinuitu a legitimitu řádu a spolupracuje ve Francii v plné shodě a se vzájemným uznáním s Légion d'Honneur, Čestnou legií, jež je vládou Francouzské republiky pověřena evidencí a správou čestných titulů a hodností. Garantem duchovní správy je v celém řádu pražský arcibiskup, J. Em. kardinál Dominik Duka. OP, jako generální kaplan řádu.

HESLO: PŘEDKŮM A ZBRANÍM

Padesátý velmistr řádu (a poprvé Čech) – Jan hrabě Dobrzemský z Dobrzenicz

CHARAKTER: specifikem mezi špitálními řády je u lazariánů to, že se nerekruovali ze zdravých, kteří léčili nemocné, ale z už nakažených, kteří se starali o ještě nemocnější... „Měli de facto dopomoci ke kvalitní, důstojné křesťanské smrti lidem očit-nuvším se na konci sil dříve než jejich ošetřovatelé,“ říká Ondřej Vanke, představený jurisdikce.

Tudíž? Nebyli žádní uzdravení, kteří by zvěstovali úspěch léčby. „Ta filozofie řád poznamenala víc, než se zdá. Možná proto nemáme potřebu tolik o svých aktivitách mluvit.“

POSŁÁNÍ: křesťanskokatolické uskupení má za cíl udržení

svých tradic, kulturní aktivity, dobrovolnou pomoc druhým... Podporuje obnovu mariánského sloupu v Praze, členové jsou donátory a podporovateli nemocnice pro dlouhodobě nemocné v Měšicích, Dětské psychiatrické léčebny Opařany, podporují Dětský domov v Hoře

sv. Kateřiny, pomáhají centru Klokánek-Brno, domorodým řemeslníkům z přírodních rezervací v Senegal, pracují s klienty terapeutické komunity Magdaléna v Mníšku pod Brdy. Mezinárodně zajišťují pitnou vodu u uprchlických táborech.

ČLENSTVÍ: řád fungující dle kanonického práva má členství beznárokové. „Ač máme charitní výstupy, nepotřebujeme shromažďovat lidi, kteří chtějí jen pomáhat, k tomu jsou jiné organizace. Máme zájem o ty, kteří jsou primárně nakloněni hodnotám křesťanského rytířství. Hlavním úkolem je totiž udržet historickou kontinuitu řádu, a to i v jeho budoucí podobě,“ říká Ondřej Vanke. Neznamená to, že o nové členy či členy tzv. přidružené není zájem. Cesta k lazariánům, jichž je v ČR asi 70, chvíli trvá a žádá i doporučení. „To není elitářství, ale pro obě strany doklad pevnosti rozhodnutí. Možná i pojistka, že řád nebude nikým a nijak dehonostován,“ doplňuje Ondřej Vanke.

TY SKUTEČNĚ A TAJEMNĚ...

Ríkalo se jim templáři – šlo o Chudé rytíře Krista a Salamounova chrámu. Jejich úkolem bylo zajistit bezpečnost pro poutníky z Evropy, kteří se vydali z přístavu Jajfa do Jeruzaléma po jeho obsazení. Později se sílící řád účastnil i bitev, čímž se jeho poslání měnilo v ochranu celého nově založeného Jeruzalémského království proti nepřátelským muslimským sousedům. Jenže... Postupem času se stali templáři, podléhající jen papeži, vlivnými, mocnými a bohatými, což vadilo francouzskému králi Filipu IV. Sličnému natolik, že se je rozhodl na radu svého okolí zdiskreditovat. Templáři, obvinění mj. z kacířství a sodomie, byli zatýkáni, mučeni, popraveni, velmistr Jakub de Molay upálen a jejich majetek zabaven. Řád byl zrušen, neobnoven...

Zbyly po nich legendy, prý velké poklady a na našem území i vinné sklepy... První písemná zmínka o templářích v Čejkovicích je z roku 1248. Postavili zde tvrz, z níž se zachovala čtyřhranná věž. Z tvrze pak vybudovali sklepění. V některých místech našich sklepů není úplně jasné, jestli je vybudovali už templáři, či až později

jezuité, ale víme, že za jezuitů minimálně proběhla rozsáhlá rekonstrukce,“ uvádí Mgr. Lukáš Lukáš, jednatel Templářských sklepů Čejkovice.

ŽENSKÁ RUKA PRO MUŽE

Rytířských řádů fungujících dle rehole sv. Augustina (soubor jednoduchých pravidel pro život jisté komunity) bylo de facto šest. Kromě zaniklých templářů a řádu rytířů Božího hrobu, který má cca 22 300 členů, ale v Česku nepůsobí, jsou u nás činné všechny zbylé.

„Rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou je, stejně jako my, řádem špitálním,“ vysvětluje Petr J. Řehoř, kancléř Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského. Lazariáni, jak se členům řádu říká, byli v historii specifičtí. I oni byli spojeni s dobou myšlenkou osvobodit Jeruzalém, jenže... Jednalo se o malomocenstvím nakažené rytíře, kteří byli pro chorobu „odvrženi“ z jiných společenství, a oni, vědomi si toho, že záhy zemřou, se hrdinně vrhali přivázání ke koním do bitev. Jako středověcí kamikadze! „Další členové – ti spíše mnišského ražení – pomáhali pak ve špitálech

u nemocných leprou (později morem). Pomoc potřebným byla ovšem hlavním posláním řádu,“ dodává Petr J. Řehoř. Po konci křížových výprav se lazariáni přesunuli do Francie i dalších zemí Evropy, kde léčili a osvobozovali (třeba moře od pirátů)... U nás měli výraznou oporu po roce 1937 hlavně v rodu Schwarzenbergů (otec knížete Karla byl 1. český velkopřevor), nejen proto, že členy byla (a je) řada českých šlechticů.

Ještě zajímavost – na rozdíl od Vojenského a špitálního řádu sv. Lazara Jeruzalémského, který má i dámskou „sekcí“, je výše zmíněný rytířský řád Křížovníků s červenou hvězdou jen mužský, a to ho paradoxně založila žena

NĚMEČTÍ A MALTÉZŠTÍ

V ČR je nejznámější řád německých rytířů, protože se v restitucích uchází o řadu objektů (jen málokdo přitom tuší, že k působení u nás ho zval už král Přemysl Otakar I. a že před druhou válkou dovoval ze svých výnosů chod lázni Karlova Studánka a významně přispěl k budování obranného pevnostního systému ČSR). A rytíři či dámy z Malty a Rhodu? O nich se bude vědět proto, že

Pod naším zeleným křížem občas vystupují různé skupinky, které s námi nemají nic společného. Obdobné trable tíží i maltézské rytíře...

Petr J. Řehoř, lazariánský kancléř

„OĚSKA“ S MEČI

Jim patří Velkopřevorský palác – barokní budova na Velkopřevorském náměstí v Praze. Zsvěcenější budou tušit, že maltézští rytíři (johanité) získali část majetku zabraného templářům a dodnes jim u nás slouží jako útočiště pražský chrám Panny Marie pod řetězem. Co je ještě zajímavější – tento suverénní vojenský a špitální řád má svou vlajku a znak, tedy svrchovanost, leč bez teritoria.

Dlužno doplnit, že většina členů všech čtyř řádů má běžná povolání. Svou činnost v řádu vnímají jako čestnou roli – misi, rodovou tradici... Jako službu, k níž patří jistá pravidla chování i společenská a duchovní povinnost. Žádný karneval

Postupem doby vznikla spousta občanských sdružení, která se na rytířské řády pasovala. Důvod? Nostalgie, stesk po romantice zašlých časů, touha po společenství, jemuž vládnou kultivovaná pravidla, hra „na minulo“ i snaha odlišit se. To není nic špatného, jde-li o dobročinnost, charitu, vzbuzení zájmu o dějiny... Už se zpravidla nejedná o řády s velkým historickým základem, kontinuitou a požívající mj. patronace Vatikánu či České biskupské konference. Jenže se objevují i řády, které nemají jasné směřování, jejich členy jsou lidé pochybných morálních kvalit a jde

tu trochu (i více) o byznys, přesněji o kupčení s elitním postem. Výhodně zakoupenými „rytířskými“ pozicemi se nadšeně zaštiťují exministři, bývalí členové StB, KSČ, zneuznání lékaři, tuneláři, osoby trestané... Zkrátka roztočivá honorece!

„Pod naším zeleným křížem se mimo České velkopřevorství občas schovávají a vystupují různé skupinky, které s námi nemají nic společného. Tak to žel je, ale obdobné trable tíží i maltézské rytíře, za jejichž bílým křížem v červeném poli se též vystavuje na šedesát odlišných a spíše podvodných uskupení,“ připouští lazariánský kancléř Petr J. Řehoř s tím, že to moc ovlivnit nelze. „Pokud jde jen o zájmové kluby mající za cíl badatelsko-heraldickou činnost nepoškozující pověst rytířských řádů a ani obecně výrazně neškodí, přilíš jejich aktivity nevnímáme. Víme ovšem i o novodobých řádech, které jsou bizarní a jejichž členy jsou osoby společensky sporné.“ To potvrzují i historici a právníci.

Rytířské řády jsou chtě nechtě stále silným magnetem, který nepřitahuje jen čestnou ušlechtilost, ale i vypočítavost... Tak jako vše se závanem mimořádnosti. ■

Více informací o řádech: www.krizovnici.eu, www.oslj.cz, www.nemeckyrad.cz, www.maltezskyrad.cz

Slovníček

- KOMENDA –** správní a ekonomické zázemí, sídlo
- VELMISTR –** stojí v čele řádu (rytířského)
- KOMTUR –** velitel komendy
- OBEDIENČNÍ RYTÍŘI –** tzv. rytíři z poslušnosti

Řád německých rytířů (Bratři německého řádu Panny Marie Jeruzalémské)

Vznikl ve 12. stol. na území byvšího křesťanského Jeruzalémského království. Ve středověku patřil k nejmocnějším svého druhu. S jeho mocí a velikostí se mohl rovnat pouze řád templářů či řád maltézkých rytířů. Členové se podíleli na křížových taženích do Svaté země, význačnou roli sehrál až v severovýchodní Evropě. Velmistř řádu, generální rada a archiv sídlí ve Vídni, v Římě pak generální prokurátor (zastupuje řád před Svatým stolicem).

Řád staví na tradičních křesťanských hodnotách a jeho členové patří a patří k předním evropským osobnostem. Za druhé světové války se členové řádu postavili nacistům a podíleli se i na neúspěšném atentátu na Hitlera.

CHARAKTER: budoucnost řádu v ČR je svázána s restitučními nároky. Bude-li mu zabavený majetek vydán a řád s ním bude moci hospodářit, bude se dále rozvíjet dle hesla *Léčit a pomáhat*. Pokud se tak nestane, budou aktivity v budoucnu omezeny, jelikož jsou dnes financovány především ze zahraničí. „Obecná situace ve společnosti se do řádu promítá především formou přežívajících

Většina členů české provincie řádu i s velmistřem dr. Brunem Platterem (dolní řada uprostřed)

předsudků a lží, které o německém řádu šířili komunisté a dnes zástupci levicových stran. Proto můžete i dnes od těchto zástupců slyšet, že německý řád kolaboval s Hitlerem, i když to prokazatelně nebyla pravda," říká mediální zástupce řádu německých rytířů Mikoláš Černý.

POSLÁNÍ: „Zajišťujeme provoz Pečovatelství služby německého řádu, Církevní gymnázium, Církevní konzervatoř a Dům dětí a mládeže. Řád současně zajišťuje i prostřed-

nictvím svých kněží duchovní péči na farnostech Bruntálska, v Karlově Studánce, Sovinci, na Opavsku a Bouzovsku," vysvětluje Mikoláš Černý.

ČLENOVÉ: „Zájem o nové členy je. Stejně je zájem ze strany mladých kněží. I díky tomu přibývá českých mluvčích kněží na farnostech. Co se týče podmínek pro přijetí či dobrozdání, tak základem je křesťanská víra," pokračuje mluvčí. Momentálně je na území ČR 35 kněží, sester a familiářů.

HESLO:
LÉČIT
A POMÁHAT

Rytířský řád Křižovníků s červenou hvězdou

Má mnohasetletou tradici, je zřízen jako církevní Svatým stolicem. Jde o jediný rytířský řád českého původu, který se vyvinul z laického špitálního bratrstva založeného r. 1233 ženou – sv. Anežkou Přemyslovnou u kostela sv. Haštala v Praze. Křižovníci se zabydleli u pražského Juditina mostu (dnes Karlova), kde byl vybudován klášter, špitál sv. Ducha s kostelem sv. Františka. Poloha konventu – u důležité obchodní spojnice – dala řeholníkům i povinnosti v podobě opevňovacích prací, údržbě mostu...

CHARAKTER: „Náležíme do skupiny katolických rytířských řádů, dle dřívějšího řazení, i když v našem případě slovo rytířský má spíše čestný význam, než do řádů ekumenických či společností za řád rytířský se vydávajících, které

Řád založila sv. Anežka Česká. Tato řeholnice – abatyše kláštera Na Františku – se sama starala o nemocné

HESLO:
ZA VÍRU
A VLAST

jsou často evidovány světskými úřady jako občanská sdružení," ujasňuje mluvčí řádu Ing. Václav V. Sládek.

POSLÁNÍ: starost o nemocné, chudé i poutníky, ale většina jejich špitálů a hospiců zanikla za husitských válek. V souvislosti s relativním poklesem počtu duchovenstva došlo k postupnému pietvoření špitálního řádu v řád řeholních kanovníků, jejichž hlavní činností je duchovní správa v inkorporovaných farnostech. Řád finančně podporuje činnost mnoha nemocnic – ač sám žádnou nespravuje – a klade důraz na Křižovníckou pečovatelskou službu.

ČLENOVÉ: členem může být pouze muž, který dovršil 18 let, biřmovaný katolík, s maturitou, povoláním určen ke kněžství... V České republice je jich 20.

NOVODOBÉ RYTÍŘSKÉ ŘÁDY

Mají v názvu rytířský řád, ale jde o Ministerstvem vnitra ČR registrovaná občanská sdružení, spolky, sdružení... Ač naznačují návaznost na historické duchovní řády, církev je neakceptuje. Jde o řády samozvané.

Rytířský řád sv. Konstantina a Heleny (označuje se za duchovní-rytířský řád Pravoslavné církve)

Řád Blanických rytířů (mezinárodní organizace promonarchisticky zaměřená, vznikla r. 2000)

Královský řád Moravských rytířů sv. Rostislava a Kolumbana (občanské sdružení – spolek, vznikl r. 2002)

Rytířský řád Svatého Václava (občanské sdružení, později mezinárodní nevládní a necírkevní organizace, sdružující katolíky, zaregistrována r. 1994)

Evropský řád rytířů vína (komenda evidována jako občanské sdružení – v Česku 50 členů)